

IMPACT | GWERTHUSIAD CENEDLAETHOL O'R DDEDDF GWASANAETHAU CYMDEITHASOL A LLESIANT (CYMRU)

TROSOLWG O'R ASTUDIAETH | MAWRTH 2023

Comisiynodd Llywodraeth Cymru bartneriaeth o academyddion ar draws pedair prifysgol yng Nghymru ac ymgynghorwyr arbenigol i lunio gwerthusiad o *Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014*, elfen hanfodol o bolisi Llywodraeth Cymru i gynhyrchu 'newidiadau trawsnewidiol' wrth ddarparu gwasanaethau cymdeithasol ledled Cymru. Cynhaliwyd y gwerthusiad cenedlaethol hwn – astudiaeth IMPACT / IMPACT study – rhwng Tachwedd 2018 a mis Hydref 2022.

YR HYN WNAETHON NI

Defnyddiodd astudiaeth IMPACT dull Michael Patton (2018) 'Gwerthusiad sy'n Canolbwyntio ar Egwyddorion / Principles-Focused Evaluation' (P-FE) fel y fframwaith troswaol. Mae P-FE yn canolbwyntio ar werthuso sut mae egwyddorion yn llywio gweithrediad ymyriadau neu raglenni mewn cyd-destunau sy'n gymhleth, yn ansicr ac yn 'gythryblus', a beth sy'n digwydd o ganlyniad i hynny. Mae tri chwestiwn canolog yn cael eu hateb mewn gwerthusiad P-FE, ac roedd y rhain yn fframio'r gwaith a wnaed ar draws yr astudiaeth hon:

1. I ba raddau y mae egwyddorion ystyrion a gwerthusiadwy wedi'u mynegi? (Cysyniadoli)
2. Os ydy egwyddorion wedi'u mynegi, i ba raddau ac ym mha ffyrdd y glynir wrthyn nhw'n ymarferol? (Gweithredu)
3. Os cedwir at hyn, i ba raddau ac ym mha ffyrdd y mae'r egwyddorion yn arwain at y canlyniadau a ddymunir? (Optimeiddio)

Roedd prosiect IMPACT yn rhaglen waith a oedd yn cynnwys 11 astudiaeth unigol. Ar y cyfan, clywsom gan dros 450 o gyfranogwyr yr astudiaeth o bob rhan o Gymru, a darparodd pob un ohonyn nhw adroddiadau manwl a chynhwysfawr o'u profiadau o dan y Ddeddf, o safbwyntiau amrywiol.

YR HYN RYDYN NI WEDI EI GANFOD

- Mae'r ddeddfwriaeth, a'r egwyddorion sy'n sail i'r Ddeddf, yn darparu fframwaith a gefnogir yn dda ar gyfer newid yn yr ymarfer ac yn modd y cyflenwir gwasanaethau cymdeithasol.

- Mae grymoedd ddaeth yn sgil y pandemig byd-eang o ran iechyd cyhoeddus, yr argyfwng yn y gweithlu, argyfwng costau byw a'r heriau tymor hwy o ran demograffeg a chyni wedi newid mewn ffyrdd digynsail y cyd-destun y gosodwyd y Ddeddf ynddo.
- Mae yna dystiolaeth glir a chymhellol o'r gwaith caled mor eithriadol o anhygoel, yr ymrwymiad, addasrwydd ac ewyllys da gaed gan randdeiliaid o ystyried yr heriau maen nhw wedi eu hwynebu, ond mae dystiolaeth gymhellol hefyd o'r problemau sy'n parhau o fewn y system.
- Mae yna gryfderau cyson ac ar draws y rhanddeiliaid wedi'u nodi yng ngham cyntaf bywyd y Ddeddf (fel y cafodd ei deddfu). Mae darlun positif i raddau helaeth, ond ychydig yn gymysg, am yr ail gam pan drosglwyddwyd y Ddeddf o fod yn ddeddfwriaeth 'ar bapur' i gael ei chyflawni (fel y cafodd ei gweithredu). Mae persbectif llawer mwy negyddol yn cael ei ddangos gan ddefnyddwyr gwasanaeth a gofalwyr sy'n methu â chael y canlyniadau fydden nhw'n ei ddymuno o ran y gofal a'r gefnogaeth maen nhw wedi ei gael a hynny mor gyson ag y bydden nhw eisiau (yn ôl eu profiad nhw).
- Arweiniodd hyn at weld nifer o'r rhai a gafodd eu cyfweld ar gyfer yr astudiaeth hon yn profi ymdeimlad o ddatgysylltu oddi wrth addewid yr egwyddorion hynny, y gellir eu priodoli'n rhannol i'r ffactorau sydd wedi effeithio ar wasanaethau cymdeithasol ers rhoi'r Ddeddf ar waith, ac y mae yna rwystredigaeth wedi tyfu yn sgil hyn.
- Dydy'r daith tuag at wireddu nod uchelgeisiol y Ddeddf ddim yn gyflawn. Y chwestiwn, felly, ydy sut olwg sydd ar y camau nesaf yn y siwrnai honno, pwy ddylai ei theithio, i ble mae'r daith yn arwain, a phryd y byddwn ni'n gwybod pan fyddwn ni wedi cyrraedd?

RHESTR O WEITHIAU'N DILYN YR ASTUDIAETHAU

Theori newid a diffiniad o'r egwyddorion

- **Framework for Change (Verity et al., 2019):** Dadansoddiad o'r ffactorau cyd-destunol sy'n effeithio ar weithrediad y Ddeddf yng Nghymru, trosolwg o'r Ddeddf, a disgrifiad o'r cyfarwyddiadau, egwyddorion a nodau arweiniol yn yr 11 rhan o'r Ddeddf.
- **Literature Review (Llewellyn, Verity a Wallace, golygyddion, 2020; diweddarwyd yn 2023):** Dadansoddiad 268 o bapurau yn yr adolygiad cychwynnol (2020) ar draws egwyddorion y Ddeddf. Ychwanegwyd 97 o bapurau/adroddiadau yn niweddariad 2023, gan roi cyfanswm o 365 o bapurau/adroddiadau wedi eu hadolygu.

Gwerthuso'r Broses

- **Workforce perspectives on implementation of the Act (pre-COVID) (Llewellyn et al., 2021):** Arolwg Cymru gyfan o sefydliadau/rhwydweithiau rhanddeiliaid allweddol (ymatebion n=30). Astudiaethau achos haenedig ar 'ôl troed' pedwar awdurdod lleol yn cynnwys cyfweiliadau (n=140) gyda thair 'haen' wahanol o'r gweithlu: arweinwyr strategol ac uwch reolwyr; rheolwyr gweithredol; a staff rheng flaen. Cyfweiliadau â sefydliadau allweddol rhanddeiliaid cenedlaethol (n=12).
- **Persbectif y gweithlu ar weithredu'r Ddeddf (ar ôl COVID) (Wallace, Verity, a Llewellyn, 2023):** Cyfweiliadau yn ailymweld â'r pedair ardal a gynhwyswyd yn yr astudiaeth gychwynnol fu'n gwerthuso proses i asesu effaith COVID-19 ar weithredu'r Ddeddf (n=60 o gyfweiliadau).

Tystiolaeth gwerthuso gan y defnyddwyr gwasanaeth a gofawlyr

- **Expectations and Experiences of Service Users and Carers (Llewellyn et al., 2022):** Tystiolaeth defnyddwyr gwasanaeth a gofawlyr (n=170) ar eu disgwyliadau a'u profiadau o ofal cymdeithasol.
- **Black, Asian and Minority Ethnic service users and carers' expectations and experiences (Llewellyn, 2022):** Adroddiad wedi'i gynhyrchu mewn 13 iaith i sicrhau hygyrchedd i gymunedau Du, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig. Roedd deunydd y ffynhonnell yn grŵp ffocws (n=10 o gyfranogwyr) a gynhaliwyd gyda phobl hŷn a gofawlyr o gymunedau Du, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig.

Adroddiad Terfynol a phapurau tystiolaeth ategol

- **Adroddiad Terfynol (Llewellyn et al., 2023):** [yn cynnwys fersiwn Cryno ac un Hawdd ei Ddeall]

- **Llesiant (Lyttleton-Smith, Anderson, Read, a Harris, 2023):** Astudiaeth ansoddol gyda chyfranogwyr sy'n ddefnyddwyr gwasanaeth (n=26) ar draws pedair carfan o wahanol oedran (plant 5 i 13, oedolion ifanc, oedolion 20 i 64 oed, a phobl hŷn), gan ganolbwyntio'n benodol ar lesiant. Dadansoddiad meintiol o ddata Arolwg Cenedlaethol Cymru o ran cwestiynau SYG/ONS am lesiant personol.
- **Atal ac Ymyrraeth Gynnar (Read, Verity, a Richards, 2023):** Dadansoddiad Dogfennol o Adroddiadau Blyneddol Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol a 22 o Gynlluniau Cyngor/Corfforaethol neu Adroddiadau Perfformiad sy'n canolbwyntio ar atal.
- **Cyd-gynhyrchu (Andrews, Calder, Blanluet, et al., 2023):** Gweithdai (n=13) a chyfweiliadau (n=4) gydag amrediad o gyfranogwyr (rheolwyr sefydliadol mewn awdurdodau lleol a sefydliadau darparu, ymarferwyr, defnyddwyr gwasanaeth, gofawlyr di-dâl a'r rhai sy'n eu cefnogi) i drafod a deall y 'newidiadau mwyaf arwyddocaol' yn eu profiad o gydgyhyrchu.
- **Llais a Rheolaeth (Llewellyn, Saltus a Kent, 2023):** Adroddiad sy'n crynhoi mewnwelediadau ar yr egwyddor hon ar sail yr adolygiad o lenyddiaeth a gyhoeddwyd, yr adroddiad ar *Ddisgwyliadau a Phrofiadau* defnyddwyr gwasanaeth a gofawlyr, ac astudiaeth ymchwil ar brofiadau Cynorthwywyr Personol a gyflogir i gefnogi pobl â Thaliadau Uniongyrchol (the experiences of Personal Assistants employed to support people with Direct Payments).
- **Gweithio Aml-asiantaethol (Wallace a Garthwaite, 2023):** Dadansoddi data eilaidd o dystiolaeth o'r adroddiadau *Gwerthuso Proses a Disgwyliadau a Phrofiadau*, ochr yn ochr â dull adeiladu consensws ar-lein o fynd ati er mwyn deall cydrannau allweddol o'r gwaith aml-asiantaethol (n=26 o gyfranogwyr).
- **Goblygiadau Ariannol ac Economaidd (Phillips, Prowle, Harris a Llewellyn, 2023):** Tystiolaeth ar gostau y gellir eu priodoli oddi wrth sampl o dri awdurdod lleol wedi'i gosod ochr yn ochr â'r hyn sydd ar gael yn genedlaethol ar ddefnydd o'r gwasanaeth ac ar alldro reffeniw.

Fideos

- **Gellir gweld ffilm fer yn disgrifio'r astudiaeth**
- **Cyflwyniad wedi'i adrodd** gan arweinwyr yr astudiaeth, yr Athro Mark Llewellyn, Cyfarwyddwr Sefydliad Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru (WIHSC) ym Mhrifysgol De Cymru ynghyd â'r Athro Fiona Verity, Prifysgol Abertawe.

IMPACT: Gwerthusiad Cenedlaethol o'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

Arweinyddion yr Astudiaeth: Mark Llewellyn and Fiona Verity

Tim yr Astudiaeth: Pippa Anderson, Nick Andrews, Catrin Awoyemi, Heulwen Blackmore, Noreen Blanluet, Megan Elliott, Gideon Calder, Tony Garthwaite, Lisa Griffiths, Ceri Jenkins, Jen Lyttleton-Smith, Marina McDonald, Alison Orrell, Ceri Phillips, Malcolm Prowle, Jonathan Richards, Roayah Saltus, Sion Tetlow, Carolyn Wallace, Sarah Wallace a Wahida Kent

Partneriaid: Sefydliad Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru | Prifysgol De Cymru, Prifysgol Abertawe, Prifysgol Bangor, Prifysgol Metropolitan Caerdydd

